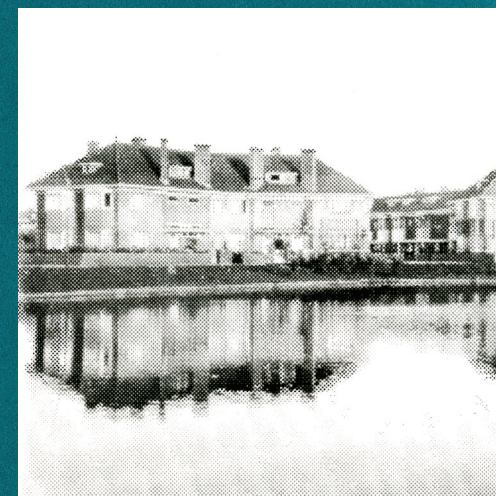

TOELICHTING

bij het besluit tot aanwijzing van
het beschermde stadsgezicht **Marlot / Reigersbergen**
gemeente Den Haag (Zuid-Holland)
ex artikel 35 Monumentenwet 1988

TOELICHTING

bij het besluit tot aanwijzing van
het beschermde stadsgezicht **Marlot / Reigersbergen**
gemeente Den Haag (Zuid-Holland)
ex artikel 35 Monumentenwet 1988

foto Hofzichtlaan

N.B.
Opgesteld als besluit,
doch voorstel tot aanwijzing
pas in procedure sinds:

U 3 NOV. 1994

Den Haag, Marlot / Reigersbergen

De staatssecretaris van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, dhr. A. Nuis, en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn bevoegd om gezamenlijk beschermde stads- en dorpsgezichten aan te wijzen. Het rechtsgevolg van de aanwijzing is dat de gemeenteraad ter bescherming van een stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan, als bedoeld in de Wet Ruimtelijke Ordening, vast moet stellen. In die zin kan de aanwijzing tevens een stimulans betekenen voor een te voeren ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

In totaal zijn er in Nederland reeds 300 aangewezen stads- en dorpsgezichten. Het betreft met name historische kernen van steden en dorpen, met een geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1850. In het kader van het Monumenten Inventarisatie Project is de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd. Het onderhavige besluit vloeit voort uit die inventarisatie.

Inleiding

De wijk Marlot ligt ten oosten van de historische binnenstad in het verlengde van het Haagse Bos en tegen de grens van Wassenaar.

Het beschermd stadsgezicht omvat de woonwijk Marlot, het park Marlot, het landgoed Reigersbergen en wordt omsloten door de noordelijk-oostelijke gracht rond het Huis ten Bosch, de gemeentegrens met Wassenaar ten noorden van de Leidsestraatweg, de grens met Wassenaar langs de Landscheidingsweg en de Bezuidenhoutseweg.

Ontwikkelingsgeschiedenis

Het noordelijke deel van het gebied wordt gevormd door twee evenwijdige strandwallen. In de smalle strook daartussen is een hoogveengebied met een afdekking van zand. Op de noordelijke strandwal liggen de Leidse Straatweg en de Benoordenhoutseweg en op de zuidelijke de Bezuidenhoutseweg. De Leidse Straatweg maakte deel uit van de oude verbindingsweg tussen 's-Gravenhage en Leiden. Ten zuiden van de Bezuidenhoutseweg lag het Heerenveen of Bezuidenhoutseveen, dat werd ingepolderd tussen 1412 en 1446. De zuidgrens van de polder wordt gevormd door de in 1403 gegraven Schenk.

Aan weerszijden van de Bezuidenhoutseweg lagen boerderijen op de grens van het zand en het veen. Vanaf de 17de eeuw werd ook een aantal buitenhuizen gebouwd. Meestal ging het om de verbouwing van een boerderij, zoals bijvoorbeeld bij Marlot (de Blauwe Kamer) en Reigersbergen (verwoest in 1943). Het voornaamste buiten is het Huis ten Bosch dat in twee fasen werd gebouwd (1645 en 1734-1737) door stadhouder Frederik Hendrik en Willem IV. Van Huis ten Bosch zijn de tuinen in 1807 door J.D. Zocher aangelegd in de landschapsstijl.

Het gebied ten noorden van de Bezuidenhoutseweg vanaf Huis ten Bosch richting Wassenaar en het gebied van de Schenkstrook kwamen pas in 1907 bij de gemeente Den Haag.

In 1917 kocht de gemeente Den Haag het 91 ha. grote landgoed Marlot met de bedoeling een gedeelte ter grootte van 36,5 ha. in erfpacht uit te geven voor de aanleg van een villapark.

Het gebied grenst aan de voormalige buitenplaats Reigersbergen die met het Haagse Bos en het Malieveld een groene zône vormt tot het centrum van Den Haag.

Ir. H.E. Suyver en W. Schürmann van de Dienst Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting ontwierpen in 1920 een stedenbouwkundig plan waarbij het bos en het in oorsprong 17de-eeuwse huis van het landgoed Marlot door een open stuk land en een grote vijver werden gescheiden van de te ontwikkelen villawijk. In de as van deze vijver kwamen twee haaks op elkaar gesitueerde pleinen: het Zuidwerfplein en Bloklandplein.

Op advies van de Schoonheidscommissie kregen de architecten Co Brandes, W. Verschoor en J.J. Hellendoorn, allen lid van de Haagse Kunstkring, de opdracht een strook van het plan te verkavelen en een schetsontwerp voor de bebouwing te maken. Uiteindelijk was het Co Brandes die het overgrote deel van de huizen vanaf 1923 zou ontwerpen. Verschoor en Hellendoorn bouwden respectievelijk aan de Hofzichtlaan en Marlotlaan. De bebouwing bestond uit geschakelde villa's met een vaste rooilijn.

Tussen de Hoogwerflaan, waar een 17de-eeuwse boerderij in het plan werd gehandhaafd, en de Leidse Straatweg bouwde Co Brandes in de jaren 1932 - 1934 de Parkflat Marlot.

Marlot is pas na de Tweede Wereldoorlog afgemaakt. Met name aan de Bezuidenhoutseweg is de bebouwing vrijwel geheel naorlogs. Aan het Bloklandplein verrees in 1947 een klein kerkgebouw.

Er hebben zich in de betrekkelijk korte geschiedenis van de woonwijk geen structurele en/of functionele wijzigingen voorgedaan.

Huidig ruimtelijk karakter en bebouwingsbeeld

Marlot wordt gekenmerkt door in kleine eenheden geschakelde villa's met als uitzondering enkele vrijstaande villa's en de Parkflat. De villawijk is een goed voorbeeld van het streven van de gemeente naar eenheid en esthetische kwaliteit bij stadsuitbreidingen. De eenheid van stijl werd bevorderd door een grote mate van samenwerking tussen de Dienst Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting, de Schoonheidscommissie en architecten van de Haagse Kunstkring. De "Nieuwe Haagse School", zoals de stijl van deze architecten zou gaan heten, kenmerkt zich door baksteenarchitectuur met een esthetisch gerichte compositie van gevelvlakken en overwegend horizontale accenten van in beton uitgevoerde lateien, dorpels, afdekplaten en luifels. In Marlot zijn voorts licht geknikte en ver overstekende pannendaken met hoge schoorstenen een opvallend kenmerk.

Door de toepassing van terrassen, pergola's, muurtjes en een zorgvuldige situering van de bouwlichamen is in Marlot een grote mate van samenhang van de bebouwing met de particuliere tuinen en het groen in de openbare ruimte ontstaan. De samenhang tussen architectuur en stedenbouw is onder meer heel fraai aanwezig bij het Zuidwerfplein en het kruispunt Zuidwerflaan/ Van Hoeylaan. De architectuur van Co Brandes vormt hier ritmisch gelede wanden waarbij het genoemde kruispunt een pleinachtig karakter heeft gekregen doordat de villa's onder een hoek van 45 graden t.o.v. het kruispunt zijn gesitueerd.

De Parkflat is eveneens een bijzonder voorbeeld van het streven naar eenheid en harmonie. Het appartementencomplex is de laatste in de reeks "woonhotels",

die in de residentie vanaf 1920 is gebouwd. Brandes paste eenzelfde vormtaal toe als in de rest van de wijk en heeft bewust gestreefd naar een synthese van het landhuis en het flatgebouw. Het geheel is gebouwd om een rechthoekig binnenterrein met flats in de vorm van een paviljoen op de korte zijden en een flatstrook aan de beide lange zijden. Gazons rond het totale complex en op het dak van de grotendeels ondergronds gelegen garages van het binnenterrein geven met de geknikte pannendaken en de hoge schoorstenen het beeld van eenheid met de rest van de wijk.

De waterloop in en rondom het oude landgoed Marlot is voorgezet in diverse fraaie waterpartijen en vijvers die het beeld van bebouwing en groen completeren. De structuur van Hofzichtlaan, Hoogwerflaan en Offenberglaan wordt in sterke mate beïnvloed door de vijvers die hieraan liggen.

Nadere typering van de te beschermen waarden

Het bijzondere architectuurbeeld van Marlot in samenhang met de fraaie openbare ruimtes vloeien voort uit het oorspronkelijke stedenbouwkundig plan. Door zijn enigszins geïsoleerde ligging met de ruime groengebieden rondom heeft deze wijk zijn geheel eigen karakter en zit er weinig beweging in de stedenbouwkundige opzet. De typische schaal en structuur van het vooroorlogse bebouwingsbeeld zijn behouden omdat er ook geen schaalvergroting heeft plaatsgehad. De homogeniteit van de stedenbouwkundige ensembles versterkt het karakter van de baksteen-woonhuisarchitectuur. De relatie met de omliggende groengebieden en het Haagse Bos is een belangrijk onderdeel van de wijk.

Typerend zijn:

- de hoge kwaliteit van de architectuur en de samenhang van de bebouwing met de stedenbouwkundige structuur;
- architectonische hoogtepunten: de Parkflat Marlot; de villa's aan het Zuidwerfplein en de Zuidwerflaan en de villa's op het kruispunt van deze laan met de Van Hoeylaan, alle van Co Brandes. De 17de-eeuwse boerderij De Hoogwerf en het Huis Marlot.
- de mede hierdoor fraaie openbare ruimte, de relatie tussen het particulier groen en het openbaar groen, en de belangrijke structuurbepalende vijverpartijen;

- de relatie van de wijk met waardevolle groengebieden: westelijk de as park Marlot/ Reigersbergen/ Haagse Bos en noordwaarts het landgoed Duindigt.

Waardering

Marlot is een bijzonder voorbeeld van een tuinstadwijk, waarin een grote mate van samenhang is ontstaan van de bebouwing in de stijl van De "Nieuwe Haagse School" met de particuliere tuinen en het groen en water in de openbare ruimte. De schaal, structuur en beeldbepalende bebouwing in relatie tot het water en de uitgestrekte groengebieden geven aan de verschillende delen van het gebied een bijzondere ruimtelijke kwaliteit. Het hier omschreven gebied is van belang wegens bijzondere landschappelijke, stedenbouwkundige, en architectuur-historische waarden. Zie tevens de bijgevoegde waarderingskaart (S 9311).

Begrenzing

De begrenzing van het beschermde stadsgezicht Marlot / Reigersbergen is weergegeven op bijgevoegde kaart, nummer RDMZ/MSP/43/8.

Rechtsgevolg

Op grond van artikel 36 eerste lid van de Monumentenwet 1988 stelt de gemeenteraad ter bescherming van het beschermde stadsgezicht een bestemmingsplan vast als bedoeld in de Wet op de Ruimtelijke Ordening. In het onderhavige geval kunnen de vigerende bestemmingsplannen 'Reigersbergen-zuid' (goedgekeurd door Gedeputeerde Staten op 12-3-1975) en 'Duindigt' (goedgekeurd door Gedeputeerde Staten op 14-10-1981) als voldoende beschermend worden aangemerkt. Voor het resterende deel van Reigersbergen en voor Marlot dient een nieuw bestemmingsplan gemaakt te worden.

Bron

Monumenten Inventarisatieproject Den Haag 1850-1940,
dienst REO, afdeling monumentenzorg, februari 1992.
research en teksten: ir. J.A. van der Hoeve, ir. P.C. Lankamp,
drs. H.P.R. Rosenberg, drs. E.C. Vaillant en drs. D. Valentijn.

Colofon

Uitgave van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1994.

Historisch-geografisch en stedenbouwkundig onderzoek:
Gemeente Den Haag, drs. D. Valentijn en ir. P.C. Lankamp.

Begrenzingskaart 1:5000

Kaart van de gemeente Den Haag aangepast door Studio Ineke van der Burg,
Bilthoven.

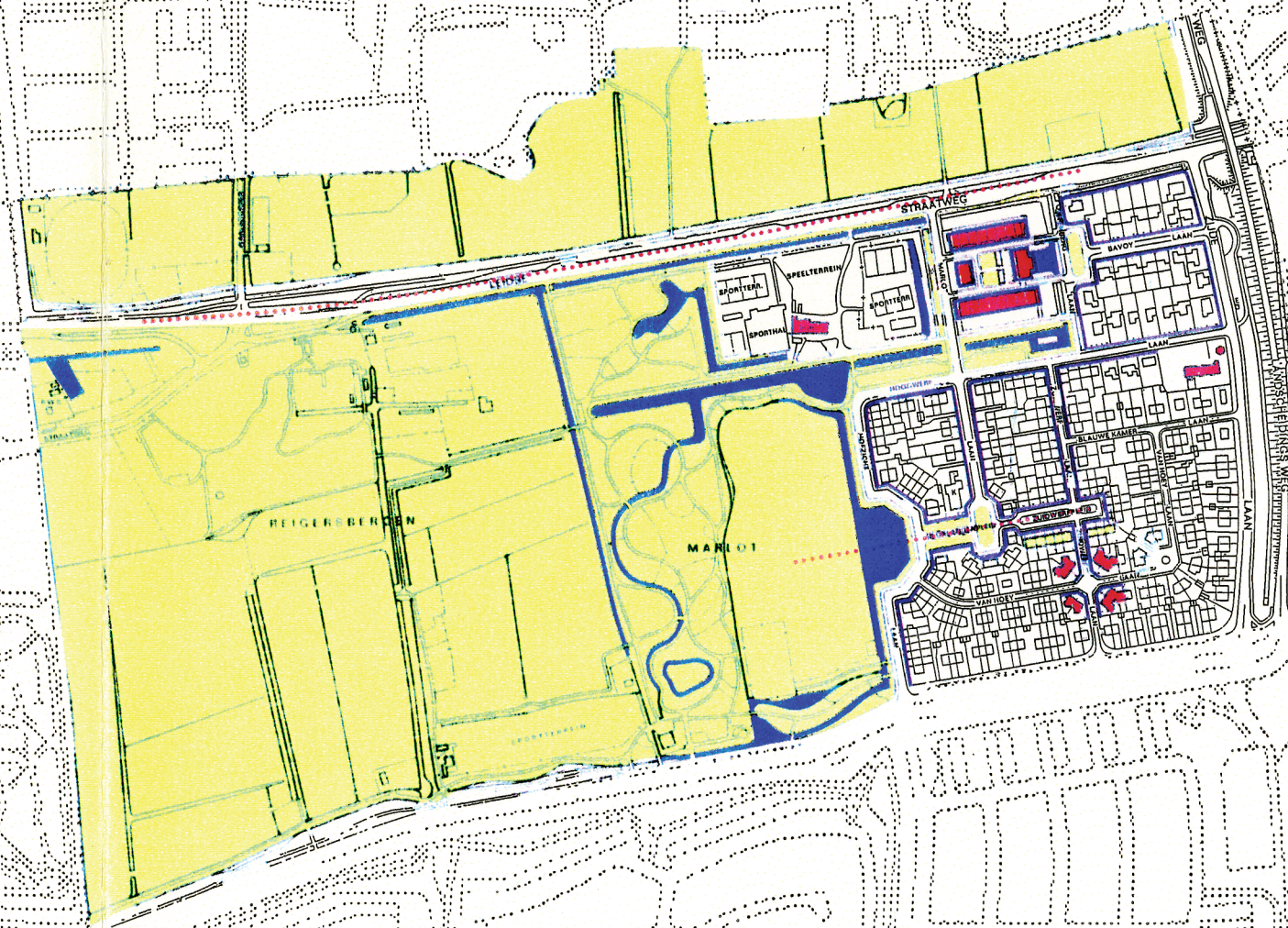
Foto omslag:
Gemeente Den Haag.

Onderschrift toelichtende kaarten:
1. Waarderingskaart (S 9311).

Productie:
RDMZ, Zeist.

Waardingskaart

- gebouwen/ gebieden van na 1940 die afwijken van het oorspronkelijk stedelijk weefsel
- belangrijke bebouwing door hoge ensemblewaarde
- rijks- of gemeentelijke monument
- bijzonder stedenbouwkundig of landschappelijke gegevens
- belangrijke groenstructuur
- belangrijke duinstructuur
- belangrijke waterstructuur

Marlot en Reigersbergen (S 9311)

